దిబ్బ పుట్టుక

ఇందిరా గాంధీని ఎరిగిన, నన్నెరిగిన ఒకతను - గిట్టనివాళ్ళు అతన్ని అమెరికా ఏజెంటంటారు - రమ్మంటే ఢిల్లీ వెళ్ళాను. రాజభరణాలు పోతున్నమాట నిజమేనన్న చావు కబురు అక్కడ చల్లగా తెలిసింది. అప్రయత్నంగా నా కళ్ళంట నీళ్ళొచ్చాయి. పాపం, ఈ రాజులందరూ ఏమవుతారు! రాజ భరణాలే పోతే ఇక సోవియెట్ పరిపాలన రావటం ఇంకెంతసేపు! విప్లవం దొడ్డిదారిన రావటంలేదు గదా?

మా దిబ్బరాజుగారు జ్ఞాపకం వచ్చారు. నా కన్నీరు కట్టలు తెంచుకుని ప్రవహించింది. నే నాయన్ను వెంటనే చూసి పరామర్శించాలి. అది నా విధి. ఆయనకు చిల్లర మల్లర సహాయాలు చాలా చేశాను! కాని ఈ గండం తప్పించటం నా చేతిలో ఉన్నట్టు కనబడలేదు. చోవ్హాన్నెరిగిన, తన్నెరిగినతనొకడున్నాడు గాని అతడు అతివాద కమ్యూనిస్టుల్లో లెఫ్టిస్టని తెలిసింది. లాభంలేదు.

ఢిల్లీలో నేను చెయ్యగలిగిందేమన్నా ఉంటే తరవాత చూడవచ్చు. ముందు దిబ్బరాజుగారిని పరామర్శించాలి. అందుకని ఏకంగా దిబ్బకు వెళ్ళాను.

తీరా వెళ్ళాక అక్కడ మరో దుర్వార్త చెవిని పడింది. దిబ్బరాజావారు చెవుల పిల్లుల్ని వేటాడబోతే ఎలక కరిచిందట. పిచ్చెలుక కరిస్తేకూడా ప్రమాదమేనేమోనని ఎవరో అంటే దిబ్బరాజావారు అయెరో ఫ్లాట్‌మీద మాస్కో వెళ్ళి అక్కడ చికిత్స పొందుతున్నారట. ప్రమాదం ఏమీ లేదని తెలిసింది.

పొలాలు దున్నే తరుణం. ఎడ్లు ఖాళీగా లేవు. అంచేత నేను వెంటనే తిరుగు ప్రయాణం కావటం పడలేదు. పోనీ, దిబ్బకు వచ్చి చాలా ఏళ్ళయింది గదా, ఓ రోజుండి ఎరిగిన వాళ్ళందరిని పలకరించి నింపాదిగా పోదామనుకున్నాను.

కాని అక్కడా పొద్దెదురే అయింది. అంచేతే మనవాళ్ళు కష్టాలు ఒంటరిగా రావంటారు. నేనెరిగినవాళ్ళంతా కలకత్తా, బొంబాయి, బెంగుళూరు, సిమ్లా, మైసూరు, ఊటీ, కొడైకెనాల్, తిరపతి, సింహాచలం, ప్రయాగ, నాసిక్ మొదలైనచోట్లకు వెళ్ళారు. నే నీ మాట ముందే ఊహించి ఉండవచ్చు. దిబ్బ ప్రభువుగారు లేకపోతే పెద్దలెవరూ దిబ్బమీద ఉండరు. యథారాజా తథాప్రజా. ఏమంటారు? ఆ మాటకొస్తే ఢిల్లీలో కూడా

అంతే. కిందటిసారి ఢిల్లీ వెళ్ళినప్పుడు ఒక్క అండర్ సెక్రటరీని కూడా కలవలేకపోయాను. కారణమేమిటంటే ప్రెసిడెంటు దేశాంతరం వెళ్ళారన్నారు.

దిబ్బమీద ఎరిగినవాళ్ళెవరూ లేకపోవటం కూడా ఓ విధంగా మేలే అయింది. అందుకే – అంటే ఎరిగినవాళ్ళంతా ఎటో వెళ్ళి ఉండటం మూలానే – నేను శర్మాజీని కలవటం జరిగింది. ఆయన ద్వారానే నాకు దిబ్బ చరిత్రలోని ఒక ముఖ్యఘట్టం తెలియవచ్చింది.

నిజానికి ఆయన్ను నేను పూర్వం ఒకసారి చూశాను.

'తమర్ని నేను ఒకసారి చూశాను – తమ పరిచయభాగ్యం కలగలేదుగాని' అన్నాను. (ఇందులో వ్యాకరణదోషం ఉండదనీ, పరిచయభాగ్యం నాదేగాని ఆయనదని నా ఉద్దేశం కాదనీ తరువాత తెలిసింది. కాని, సినిమా హీరో తండ్రిలాగా నన్నాయన అపార్థం చేసుకోలేదు.)

'నేను కూడా తమరిని చూడగానే గుర్తించాను. తమరు మా యింటికి దేవతార్చనకు దయచెయ్యాలి' అన్నాడాయన. పాత మర్యాదలు.

నిజానికి అది దేవతార్చన కాదు. దేవీపూజ. ఆచమనంతో ఆరంభమయింది, మేలుజాతి స్కాచ్‌సరుకు.

'దిబ్బలో బియ్యం దొరకటంలేదని విన్నాను. అందరూ జొన్నలే తింటున్నారట!' అన్నాను.

'మనం వరి అన్నమే తింటాం లెండి. ప్రభువుగారు ఒక చిన్న పొరపాటు చేశారు. దిబ్బకూ, తిరుగుండానికీ కలిసి ఒక రేషనింగాఫీసు ఏర్పాటు చేస్తామంటే, ఆ ఆఫీసు దిబ్బలో ఉంటానికి సుతరామూ వీల్లేదటా అనేశారు. తిరుగుండంలో జొన్నపంట జాస్తి; దిబ్బలో వరిపంట జాస్తి. మూడు ఎలెక్షన్లలోనూ అసెంబ్లీ సీటును తిరుగుండంవాడే కాజేస్తున్నాడు. అందుచేత ఆ ఎంపీకి భయపడి రేషనింగాఫీసరు, దిబ్బమీద ప్రొక్యూరు చేసిన బియ్యమంతా తిరుగుండానికిచ్చి, ఆ జొన్నలు ఇక్కడికి తరలించేస్తున్నాడు. అంతకంటే మరేమీలేదు" అన్నాడు శర్మాజీ.

'ఇన్నాళ్ళూ నే నీ తిరుగుండం గురించి వినకపోవటం ఆశ్చర్యంగా ఉందే?' అన్నాను.

శర్మాజీ నవ్వి, 'దిబ్బకు పడమరగా ఉంటుంది. అంతా కలిసి పది చదరపు మైళ్ళు. మెరకభూమి. అసలు దిబ్బ పుట్టక మునుపు అంతా తిరుగుండమే తమకు తెలియదేమో!' అన్నాడు.'

'దిబ్బ అనాదిగా ఉన్నది కాదా ఏమిటి?' అని అడిగాను.

'అబ్బే, వీరబాహుగారి దత్తపుత్రుడు ఏకబాహుగారి కాలంలో దిబ్బ ఏర్పడింది.

ఏకబాహు అనేది పేరుకాదు. ఆయన అసలు పేరు ఏ రికార్డులోనూ కానరావటం లేదు. తిరుగుండం అనే పెద్ద చెఱువులో వీరబాహుగారు మొసళ్ళను పెంచి, రోజూ స్నానం చేసేటప్పుడు వాటితో ఆడుకొనేవారుట... ఆ చెఱువును బట్టే దేశానిక్కూడా తిరుగుండం అన్న పేరొచ్చిందనుకోండి.... ఏకబాహుగారు వింత మనస్తత్వం కలవాడు – ఆ సంగతి ముందు మీకే తెలుస్తుంది. ఆయనగారు తాను కూడా మొసళ్ళతో ఆడదామని, ఎవరూ లేకుండా చిన్నతనంలో తిరుగుండంలో దిగాడు. ఎడమ చేతిని మొసలివాతపెట్టి, ప్రాణాలతో ఒడ్డుకు చేరాడు. ఆ ఏకబాహుగారి హయాంలో దిబ్బ ఏర్పడింది' అన్నాడు శర్మాజీ.

'అది ఎలా ఏర్పడిందో తమకు తెలుసా! నాకు వినాలని ఉంది' అన్నాను.

'దిబ్బను గురించి పుక్కిటిపురాణం ఒకటి ఉన్నది. అది తమరు వినే ఉండవచ్చు' అన్నాడు శర్మాజీ.

'లేదు, నేనేమీ వినలేదు. దిబ్బ అనాదిగా ఉన్నదేనని నేననుకుంటున్నాను' అన్నాను.

'అలా అయితే ముందు ఆ పురాణం చెబుతాను. వీరబాహు తంత్ర శాస్త్ర ప్రవీణుడనీ, కాళీ ఉపాసకుడనీ, కొన్ని శక్తులు గలవాడనీ, మదించి ఊరిమీదపడిన ఏనుగును ఆయన తన చూపులతోనే ఆపాడనీ, మొసళ్ళేకాదు, ఏ దుష్టమృగమూ ఆయనను చూడగానే గడగడలాడేదనీ చెబుతారు. నిజం కావచ్చు. కాకపోవచ్చు. ఆయనకు తన అవసానం ముందుగానే తెలిసిందట. అప్పుడాయన తన పెంపుడు కుమారుణ్ణి పిలిచి తన పూజలో కూర్చోబెట్టుకుని, కాళీదేవతను ఆవాహనచేసి, 'నాయనా, జగదాంబకు నమస్కారం చెయ్యి' అన్నాడట. ఒంటిచేతివాడైన ఏకబాహుకు నమస్కారం ఎలా చేయాలో తెలీక, ఏమీ చెయ్యకుండా ఊరుకున్నాట్ట. అప్పుడు అంబ ఏకబాహునూ, అతని రాజ్యాన్నీ శపించిందట. ఆ శాపం తగిలి దిబ్బ ఏర్పడిందని పుక్కిటి పురాణం. ఇది ఎంతమాత్రమూ నిజంకాదు.'

'మొదటి సంగతి, దిబ్బ ఏర్పడింది వీరబాహు మరణించినాక నలభై అయిదేళ్ళకు, కాళీదేవి శాపం అంతకాలం ఎందుకు తగలలేదో ఊహించటం కష్టం. ఏమంటారు?' అన్నాడు శర్మాజీ.

'అసలు జరిగిందేమిటంటారు?' అని అడిగాను.

'ఘోరమే జరిగింది. వీరబాహుగారి హయాంలో ఉత్తరార్థంలో తిరుగుండం ఆర్థికంగా ఆకాశాన్నంటింది. దేశంలో శూరులు చాలామంది బయలుదేరారు. వాళ్ళు పన్నెండామడ దూరంలో బిడారు వెళ్ళినా వీరోచితంగా జయించి ధనరాసులు సంపాదించారు. పొరుగు దేశాలలో ఉండే వర్తకులను రాత్రికి రాత్రే జయించి తెల్లవారేసరికల్లా రత్నాలరాసులు తెచ్చుకునేవారు.'

'బందిపోటు ఏమిటి కొంపదీసి?' అన్నాను.

'ఈనాటి భాషలో ఆమాటే అనాలేమో, కాని ఆనాడు వారు తాము యోధులమనీ, వీరులమనీ, తాము చేసినవి యుద్ధాలనీ చెబుతున్నారు. ముండమల్లుడనేవాడికి అంకితంగా ముండమయమనే ప్రబంధం రాసిన కవి తన పోషకుడు యుద్ధాలలో ఎంతమంది శత్రువులను చంపినదీ, ఎంతమంది స్త్రీలను తన కామకళాప్రావీణ్యంతో మెప్పించినదీ పొగిడాడు. మనం యీనాడు ముండమల్లుడు ఇంతమందిని హత్యచేశాడనీ, ఇంతమంది స్త్రీలను చెరిచాడనీ అనటం భావ్యంగా ఉంటుందా?' అన్నాడు శర్మాజీ.

'అయినా యుద్ధాలకూ, బందిపోటులకూ ఎక్కువ తేడా లేదేమో లెండి. తరువాత ఏమయింది?' అన్నాను.

'ఏమవుతుంది? తిరుగుండంలో ఉన్నంత ధనం ఢిల్లీ పాదుషా వారి ఖజానాలో కూడా లేదన్న మాట పుట్టింది. అయితే, ఇంత సంపన్నమైన రాజ్యంలో కూడా దరిద్రులు ఉంటూ వచ్చారు - కటిక దరిద్రులు. ఇది ప్రజారంజకుడైన వీరబాహును చాలా బాధపెడుతూ వచ్చింది. తన రాజ్యంలో ఇళ్ళులేనివాళ్ళూ, బట్టలు లేనివాళ్ళూ, తిండి లేనివాళ్ళూ ఉండటమేమిటని ఆయన, ఊహు, ఇదైపోయాడు!'

'తిరుగుండంలో అమలులో ఉండిన డబ్బు నాణాల గురించి క్లుప్తంగా చెప్పాలి. ఆ నాణాలు బంగారంతోనూ, వెండితోనూ, రాగితోనూ చేసేవారు. ఇంచుమించు మూడూ ఒకే ప్రమాణంలో ఉండేవి - ఈనాటి పైసలకు సుమారు రెట్టింపు ఉండేవి. అవి నా దగ్గర ఎక్కడో ఉండాలి. తరువాత తీసి చూపిస్తాను.'

'చిత్తగించారా! బంగారు నాణాలను వరహాలు, వరాలు అనేవారు. అవి గొప్ప కుటుంబాలవారివద్దనే ఉండేవి. మధ్యరకం, అలగారకం వాళ్ళ దగ్గిర వరాలు కనిపిస్తేచాలు, తీవ్రమైన శిక్షపడేది.'

'పోతే, వెండి నాణాలున్నాయి చూశారూ, వాటిని కోరలనేవారు. సామాన్యంగా ఏ వస్తువు ధర చెప్పినా ఇన్ని కోరలని చెప్పటం రివాజుగా ఉండేది. ఎవణ్ణి గురించైనా మాట్లాడేటప్పుడు 'కోరలుగలవాడా, కోరల్లేనివాడా?' అని అడగటం పరిపాటే.'

'ఇక రాగి నాణాలను కోరికలు అనేవారు. అవి కేవలం పేదవాళ్ళ దగ్గిరే ఉండేవి. అందుకే సన్యాసం పుచ్చుకున్న వాళ్ళు, బైరాగులై పోయినవారు 'నాకు ఒక్క కోరికా లేదు' అనటం ఆచారంగా ఉండేది. డబ్బుకోసం పాపిష్టి పనులు చెయ్యటం అందరూ నిత్యమూ ప్రత్యక్షంగా చూసేదేనాయె! అందుచేత ఒక్క కోరికైనా లేనివాళ్ళు మహా పుణ్యాత్ములుగా భావింపబడేవారు.'

'రాజుగారు తన పుట్టినరోజున అందరికీ దానాలు చేసేవారు. పుట్టినరోజు ఇంకా నెల రోజులుందనగా ప్రజలందరూ పుట్టినరోజు నిధికి తమ శక్తికొద్దీ చందాలు వేసేవారు.

దానినే రాజుగారు పుట్టిన రోజున అందరికి తిరిగి దానం చేసేవారు. మరీ గొప్ప వాళ్ళకు రాజుగారు వరాలిచ్చేవారు. మధ్యరకం వాళ్ళు నీకెన్ని కోరలొచ్చాయి? అని ఒకరినొకరు అడుక్కునేవాళ్ళు. ఇక అలగాజనానికి కోరికలు మాత్రమే లభించేవి.'

'ఇక అసలు విషయానికి వస్తాను. వీరబాహుకు తన ప్రజలు ధారిద్ర్యంతో సతమతంకావటం ఎంతమాత్రమూ ఇష్టం ఉండేది కాదు. డొక్కలు అంటుకుపోయిన మగాడుగాని, అవయవాలు నేవళంగా లేని ఆడదిగాని, ఒక పూరిగుడిసెగాని కంటబడితే ఆ మహారాజుగారి ప్రాణం తల్లిడిల్లిపోయేది. అటువంటి దృశ్యాలు తన కంటపడకుండా ఆయన ఎన్నో కట్టు దిట్టాలు చేశాడు. కాని ప్రయోజనం లేకపోయింది. ఆయన న్యాయ విచారణకు కూర్చుంటే శవాల్లాంటి ముద్దాయిలు వచ్చి ఎదురుగా నిలబడేవారు. దారిద్ర్యానికీ, నేరాలకూ ఏదో గట్టి సంబంధమే ఉన్నదని ఆయన, ఏ పుస్తకాలూ చదవకుండానే తెలుసుకున్నాడు. అందుకు మనం ఆయన్ని మెచ్చుకోవాలి.'

'ఒకసారి ఏం జరిగిందంటే, ఒక వర్తకుణ్ణి హత్యచేసి, అతని భార్యను చెరిచి, ఆ వర్తకుడి ధనమంతా అపహరించాడనే నేరంకింద ఒక ఆజానుబాహువును విచారణకు తెచ్చారు. అతన్ని చూసి రాజుగారు 'ఈ మనిషి ధనవంతుడుగానూ, ఆరోగ్యవంతుడుగానూ ఉన్నాడు. ఇటువంటివాడు నేరాలు చెయ్యటం అసంభవం. ఇతన్ని వదిలిపెట్టెయ్యండి' అన్నారు. ఇటువంటి మేధావి ఏకబాహు.

ఏళ్ళు గడుస్తున్న కొద్దీ ప్రజల దారిద్ర్యసమస్య మహారాజును మహా బాధపెట్టసాగింది. దేశంలో దరిద్రులనదగినవారు ఎందరున్నారు? దారిద్ర్యం అన్నదానికి ప్రమాణం ఏమిటి? అన్న విషయాలను గురించి ఆచూకీలు తీయించారు.

ఆర్థిక ప్రవీణులు చాలారోజులు కూర్చుని చర్చించి, రోజుకొక కోర అయినా సంపాదించలేనివాడు దరిద్రుడనీ, అలాంటి దరిద్రులు దేశంలో నూటికి తొంబై ఇద్దరున్నారనీ మహారాజుకు తెలియజేశారు.

ఈ మాట వినగానే మహారాజుగారి గుండెలు అవిసినంతపని అయింది. 'ఇంత దారిద్ర్యాన్ని ఎలా పరిష్కరించటం?' అని ఆయన పెద్దపెట్టున బెంగపడిపోయాడు.

ఏకబాహు దగ్గిర ఉన్న ముగ్గురు మంత్రులలో కలికేశ్వరుడనేవాడొకడుండేవాడు. వాడు అప్పటికే తన సన్నిహితులతో 'మళ్ళా ఎక్కడా అనకండి. నేనే కల్క్యావతారాన్ని' అంటూండేవాడట. రాజుగారు తన మంత్రులతో, 'మీలో ఎవరు నా ప్రజల దారిద్ర్యాన్ని పోగొట్టే ఉపాయం చెబితే వారిని ప్రధానమంత్రిగా చేసి, జీతం రెట్టింపుచేసి 'తిరుగుండ భూషణ' బిరుదు ఇస్తాను' అన్నప్పుడు కలికేశ్వరుడు ఆ అవకాశాన్ని వినియోగించుకున్నాడు. అతను ఆ రాత్రే రాజుగారివద్దకు వెళ్ళి 'మహారాజా, మన ప్రజల దారిద్ర్యాన్ని నిర్మూలించటానికి బ్రహ్మాస్త్రంలాంటి ఉపాయాన్ని నేను చెబుతాను' అన్నాట్ట.

రాజుగారు ఎగిరి గంతేసి, 'ఏమిటా ఉపాయం?' అని అడిగాట్ట. కలికేశ్వరుడు చెప్పాడు. అది నిజంగానే తేలికైన ఉపాయం. దేశ జనాభాలో 92 శాతంగా భావించే పరమ దరిద్రులందరికీ భారీగా పన్నులు వెయ్యటమూ, అవి చెల్లించని వాళ్ళను ఉరితీయించటమూనూ. పన్నులు ఎలాంటివంటే! గుడిసె పన్ను అరవైకోరలు, చింకి చొక్కా పన్ను నూరుకోరలు; కుండలూ వంట పాత్రల పన్ను ఎనభై కోరలు - ఇలా.

రాజుగారికీ పద్ధతి నచ్చింది. ఆయన కలికేశ్వరుడి జీతాన్ని పెంచి, కొత్త పన్నులను టముకు వేయించాడు. పన్నులు చెల్లించని వాళ్ళకు మరణదండన. సకుటుంబంగా మరణశిక్ష.

టముకు వింటూనే తిరుగుండం విడిచి పారిపోయినవాళ్ళు కొద్దిమంది మాత్రమే. అధిక సంఖ్యాకులు ఆనాడూ, ఏనాడూ కూడా రాజకీయ జడులే. అందుచేత వారు రచ్చబండల్లో సమావేశాలు జరిపి, ఈ పన్నులు అక్రమమా, కాదా అన్న అంశాన్ని గురించి ఉద్రేకరహితంగా చర్చించారు. కొందరు ఉద్రేకపడి కొత్త శాసనాన్ని తీవ్రంగా ఆక్షేపిస్తే అది రాజభక్తి కాదని మిగిలినవాళ్ళు మందలించారు. ఈ శాసనాన్ని ప్రతిఘటించాలని అన్న ఒకే ఒక వ్యక్తిని ఆ రాత్రే కాళీదేవతకు బలి ఇచ్చేసి, వాడి మాంసాన్ని లాంఛనంగా తలా కాస్త ప్రసాదం కింద తిన్నారు.

తీరా ఉరిశిక్ష అమలుకావటం ఆరంభమయాక పారిపోవయత్నించిన వాళ్ళు కొందరున్నారు. కాని సరిహద్దులో భటులను కాపలా ఉంచి చీఫ్ మినిస్టర్ డిజిగ్నేట్ కలికేశ్వరుడు వారిని పట్టుకుని ఉరితీయించాడు. ఈ సంగతి తరువాత తెలిసి ఏకబాహు చాలా నొచ్చుకున్నాడు. దరిద్రులు చచ్చిపోయినా, దేశం వదిలిపోయినా ఒకటేగదా, కలికేశ్వరుడు అనవసర రక్తపాతం చేయించాడు.

ఇందుకు రాజుగారు నొచ్చుకున్నాడేగాని కలికేశ్వరుణ్ణి తీవ్రంగా ఆక్షేపించలేదు. ఎందుచేతనంటే ఆ కలికేశ్వరుడు చరిత్రలో ఒక సువర్ణ యుగానికి పునాదిరాయి వేస్తున్నాడు. త్వరలోనే తిరుగుండంలో దరిద్రుడుండడు. అందరూ సంపన్నులే గల రాజ్యం ప్రపంచంలో ఎక్కడన్నా ఉంటే తిరుగుండమే! ఎంతకీర్తి! ఈ సువర్ణయుగం తన హయాంలోనే ఆరంభం కావటం ఎంత గొప్ప!

మొత్తంమీద దేశమంతటా కలిపి ఓ ముప్ఫై లక్షలమంది పిల్లలూ, పెద్దలూ, స్త్రీలూ పురుషులూ ఉరిశిక్ష పొందారు. వారి శవాలన్నిటినీ వరస దిబ్బలలో పాతేశారు. ఈ ఉరిశిక్షలు అమలు జరుగుతున్న కాలంలోనే కొద్దిమంది సంపన్నులు తిరుగుండాన్ని విడిచి, ఎక్కడికో వలస పోయినట్లు ఏకబాహు మహారాజావారికి తెలియవచ్చింది. "ధనికులకు మహోజ్జ్వలమైన భవిష్యత్తు ఉండబోతున్నదనీ, కోరలుగల వాళ్ళెవరూ దేశం విడిచి

పోనవసరం లేద'నీ రాజుగారు మరొక చాటింపు వేయించాడు. ఆ తరవాత ధనికులెవరూ తిరుగుండాన్ని విడిచి వెళ్ళిపోయినట్టు తెలియరాలేదు. చాటింపు పనిచేసి ఉండవచ్చు.'

'తరువాత ఏమయింది?' అని అడిగాను.

'ఏమవుతుందో మీరు ఊహించలేరా? రాజశాసనం పూర్తిగా అమలు జరిగాక తిరుగుండంలో ఒక్క రైతుగాని, కుమ్మరిగాని, కమ్మరిగాని, పాకీవాడుగాని, చెప్పులు కుట్టే వాడుగాని, చాకలిగాని, మంగలిగాని, అంట్లుతోమే మనిషిగాని, ఏ పనిచేసే మనిషిగాని మిగలలేదు. అన్ని వృత్తులవాళ్ళూ చచ్చారు; లేదా పారిపోయారు. ఎవరి శ్రమమీదనైతే తిరుగుండం పూర్తిగా ఆధారపడి ఉందో వారంతా కోరలు లేనివాళ్ళే! కోరలున్న వాళ్ళకు జానెడు నూలు దారం తియ్యటం కూడా చాతకాదు. ఇలా జరగబోతుందని ఊహించిన బుద్ధిమంతులైన ధనికులు దేశం విడిచి పారిపోయారు. పారిపోని వాళ్ళు పడ్డ అగచాట్లు కుక్కలుకూడా పడవనుకోవచ్చు. ముందు చచ్చినవాళ్ళను తరువాత చచ్చేవాళ్ళు పాతేశారు. దిబ్బలు అపారంగా పెరిగాయి. పొలాలన్నీ దిబ్బేసిపోయాయి... కాలక్రమాన ఇళ్లు కూలి దిబ్బేసిపోయాయి...

అయ్యా, అలా ఏర్పడింది దిబ్బ.

తరవాత ఎక్కడనుంచో జనం వచ్చి దిబ్బలు లేని పడమర ప్రాంతంలో స్థిరపడ్డారు. వాళ్ళు ఆ ప్రాంతాన్ని తిరుగుండ మనే అంటూ వచ్చారు. దిబ్బమీద క్రమంగా మనుషులు చేరి మరొక రాజ్యం ఏర్పరుచుకున్నారు. అది దిబ్బరాజ్యంగా చరిత్ర కెక్కింది. దీనికి కూడా ఎంతో భవిష్యత్తు ఉంటుందని తోచదు. కారణాలు నన్ను అడక్కండి.' అని శర్మాజీ ముగించారు.

మేం ఈ లోపల రెండు సీసాలు ఖాళీచేసి భోజనానికి లేచాం.

ముద్రణ : ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రిక, 25 అక్టోబర్ 1968